

Of Ghosts and Ancestors: The Teshuva of Yom Kippur

ספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפני

The 37th Annual Annual Hausman/Stern Kinus Teshuva Lecture 5782/2021

Rabbi Dr. Ari Berman

---

1) Talmud Rosh Hashanah 32b – גמ' ראש השנה לב ע"ב

אמר רבי אבהו: אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, מפני מה אין ישראל אומרים שירה לפניך בראש השנה וביום הכפורים? - אמר להם: אפשר מלך יושב על כסא דין וספרי חיים וספרי מתים פתוחין לפניו - וישראל אומרים שירה?

Rabbi Abbahu said: The ministering angels said before the Holy One, Blessed be He: Master of the Universe, for what reason don't the Jewish people recite songs of praise, i.e., *hallel*, before You on Rosh HaShana and on Yom Kippur? He said to them: Is it possible that while the King is sitting on the throne of judgment and the books of life and the books of death are open before Him, the Jewish people are reciting joyous songs of praise? Rosh HaShana and Yom Kippur are somber days of judgment whose mood is incompatible with the recitation of *hallel*.

2) Talmud Rosh Hashanah 16b – גמ' ראש השנה טז ע"ב

אמר רבי כרוספדאי אמר רבי יוחנן: שלשה ספרים נפתחין בראש השנה, אחד של רשעים גמורין, ואחד של צדיקים גמורין, ואחד של בינוניים. צדיקים גמורין - נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים, רשעים גמורין - נכתבין ונחתמין לאלתר למיתה, בינוניים - תלוין ועומדין מראש השנה ועד יום הכפורים. זכו - נכתבין לחיים, לא זכו - נכתבין למיתה. אמר רבי אבין: מאי קרא - ימחו מספר חיים ועם צדיקים אל יכתבו, ימחו מספר - זה ספרן של רשעים גמורין, חיים - זה ספרן של צדיקים, ועם צדיקים אל יכתבו - זה ספרן של בינוניים.

Rabbi Kruspedai said that Rabbi Yohanan said: Three books are opened on Rosh HaShana before the Holy One, Blessed be He: One of wholly wicked people, and one of wholly righteous people, and one of middling people whose good and bad deeds are equally balanced. Wholly righteous people are immediately written and sealed for life; wholly wicked people are immediately written and sealed for death; and middling people are left with their judgment suspended from Rosh HaShana until Yom Kippur, their fate remaining undecided. If they merit, through the good deeds and mitzvot that they perform during this period, they are written for life; if they do not so merit, they are written for death.

I. המנהג להזכיר נשמות המתים ביום הכיפורים

3) Shulhan Aruch – שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום הכפורים סימן תרכא סעיף ו -

נהגו לידור צדקות ביום הכיפורים בעד המתים. (ומזכירין נשמותיהם, דהמתים ג"כ יש להם כפרה ביה"כ) (מרדכי).

4) Mahzor Vitri – מחזור ויטרי, מהדורת הורוביץ סימן שנג ובמהדורת גולדשמידט, עמ' תשפד-תשפה -

ופוסקין צדקה ברבים על החיים ועל המתים, אין פוסקין צדקה למתים בכל ארץ אשכנז רק היום: *תוספת: ומה שפוסקין צדקה ביום הכיפורים על המתים לפי שהוא יום כפרה וסליחה ומחילה וכפרה היא להם שכך שנינו בפסיקתא שמא

יאמר אדם כיון שמת אדם אין לו תקנה בצדקה. ת"ל כפר לעמך ישראל. כיון שמבקשין עליו רחמים זורקין אותו מגהינם לגן עדן כחץ מן הקשת. ושנינו בסיפרי. כפר לעמך ישראל. מלמד שהמתים צריכין כפרה: ואחר יפסקו על החיים. לפי שאין תענית בלא צדקה.....

5) Minhag Marseille - 137 מנהג מרשלייאה סדר תפלת יום הכפורים עמוד

'אלהי הרוחות', 'זכור', 'ויפקוד נפש ר' פלוני שבנו ר' פלוני נודר בעדו ובעד אביו וכך וכך לשמן המאור או לצדקה, יהא חלקו עם הצדיקים בגן עדן'.

6) Sefer ha-Rokeach - ספר הרוקח הלכות יום הכיפורים סימן ריז

ומה שפוסקין צדקה עבור המתים ביום הכפורים ולא ביום טוב יש להם אסמכתא שכתוב בסוף פרשת ואתה תצוה "הכפורים אחת בשנה יכפר [לדורותיכם]" וסימך ליה "ונתנו איש כופר נפשו ליי"י" - בזמן שיתן לכפרת הנפש.

7) Sefer Or Zarua - ספר אור זרוע ח"א - הלכות צדקה (א - ל) סימן י

אותם בני הישובים שבאים לקהלה בר"ה ויה"כ ומזכירין נשמות ונודרים צדקה הואיל וחק קבוע הוא בכל המקומות שמזכירים נשמות ונודרים צדקה אין כאן חשדא כלל כי בודאי יתנוה וגם אין נותנין לחבר עיר כי אין זאת הצדקה באה מכח גזירת זאת העיר אלא מכח חק ומנהג שבכל המקומות הילכך מוליכין צדקה שלהם לישוביהם ועושים בה כרצונם.

8) Teshuvot ha-Geonim - תשובות הגאונים החדשות - עמנואל (אופק) סימן קמז

ועוד שאל מרבינו +מר רבינו+ ניסים ז"ל לרבינו האיי ז"ל. מי שהוא נוהג להתענות בשני ובחמישי ונתענה שנה או שנתים ואמ' בסוף אותו הזמן קיבול שכר התענית הזו יהיה לפלוני מתנה יהי לו מוסף על זכיותיו, וכן אם יאמר אתענה שנה ויהיה שכרה וזכותה לפלני, וכן אם יאמר מכרתי תענית זו השנה בכך וכך לפלוני ויקנו קנין על זה, היש הנאה לאותו שנותן לו כלום, וכן מי שנתן לאדם זהוב בחדש על מנת שיקרא בתורה עשרה פעמים באותה החדש ויהיה זכות הקריאה לו, ויטול הזהוב אותו האדם ויקרא אותה עשרה פעמים, נאמ' כי באמת קיבול בעל הזהוב הזכות ואין לקרא כלום שכר, ילמדנו אדננו.

כך ראינו כי דברים אילו הבל שאין לסמוך עליהם, ואיך יעל על לב איש כי שכרו של זה על מעשים טובים שעשה יהיה לזה, והלא מן הכת' כך אמ' הקדוש ברוך הוא +יחזקאל יח, כ+ צדקת הצדיק עליו (יהיה) [תהיה] כאשר אמר +יחזקאל שם+ ורשעת הרשע עליו תהיה, כשם שאין אדם נתפש בעון זולתו כך אין אדם זוכה זולתו. היחשב כי מתן שכר על המצות דבר שישארו אדם בחיקו וילך כדי שיתן זה מתן שכרו לזה, אילו ידעו מה הוא השכר לא היה זה נותן לזה ולא היה זה מקבל מזה. וכן הוא מתן שכר כבוד ויקר שנותנין לו לצדיק על מעשיו הטובים וכתות כתות הן שהן מקבילות פני שכינה ומקלסין לפנייהם שבח ואומ' לו לצדיק עלה למדרגתך ועמוד במחיצתך +על - פי כתובות קד, + אתה הוא שכבשת את יצרך ונשאת משא המצות ולא נטית להנאה מצויה אלא עזבת תאוותך וסבלת עול יצרך וסיגפת עצמך ביראתך, עתה בוא וקבל שכרך (ונהנה) [ותהנה] מזיו שכינה כמה שאמרו חכמים +ברכות יז, + מרגלא בפומיה דרב העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא פריה ולא רביה ולא משא ולא מתן ולא קנאה ולא תחרות אלא צדיקים יושבין ועטרותיהן בראשיהן ונהנין מזיו שכינה. וכל אחד ואחד מעלתו לפי מעשיו כאשר כת' +מלאכי ג, יח+ ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלהים לאשר לא עבדו, [ומה תלמוד לומר בין עובד אלהים לאשר לא עבדו] אלא כל אחד לפי עבודתו מתן שכרו.

9) Teshuvot ha-Rashba - (אוצה"ג חגיגה סימן כב עמ' 27-28) שו"ת הרשב"א חלק ז סימן תקלט

שאלת אדוננו שרירא גאון לתחיה. אם יכול אדם לזכות אביו או בנו או קרובו או חברו כגון שיש חובות על אותו הנפטר ופורע לבעלי חובות או שנתן צדקה כדי שיזכה אביו או בנו לחיי העולם הבא מועיל למת כלום אם לאו ואם זה שנותן החי מממון המת מועיל או בין כך ובין כך אינו מועיל יודיענו אדוננו להיכן דעתו נוטה באלו הדברים:

תשובה .....על כן בזמן שיש עליו חוב או גזל או עשק או כחש בעמיתו או בפקדון או בתשומת יד הרי שיש עליו שני דברים אחד מהם שעור החוב שיש עליו לגזול ולעשוק ואחד מהם פרענות שחייב לשמים כי עבר על המצות החוב שעליו לגזול ולעשוק יכולין בניו ואחיו וקרובין ורעיו לשלמהו אחריו ולא ישאר עליו כלום לפי שהגזול והעשוק ובעלי החוב כבר נשתלמו מה שיש להם ואין להם כלום. אבל פרענות שחייב למקום כי עבר על המצוה הרי היא כשאר עבירות ואין ביד אנוש להקל אותה ממנו בודאי אבל אם יש צדיק אחד מבקש עליו רחמים בין בנתינת צדקה לעניים אפשר שהקב"ה מיקל ממנו בזכות בעל הזכות [ואם] אין, אנו נוטלין העניים אצלו לבקש עליו רחמים ונהנים אם יש בהם מי שבידו זכיות שראוי לישא פניו ולהקל מזה אפשר שמועיל לו אבל לא מוחזק שמועילין לו אלא יהי רצון מלפני הקדוש ברוך הוא שישמע להן ואם לאו אין שומע להן אעפ"י שהם בעלי זכיות.

אבל חובות שנותנין לבעליהן בודאי נפטר מהם ממה שיש לבעלי החוב, ולזכותו למתן שכר אין ביד אדם כל עיקר ואין מעלתו וגדולתו והנאתו מזיו השכינה אלא לפי מעשיו ואפילו כל צדיקי עולם בקשו עליו רחמים וכל צדקות נעשו לזכותו אין מועילין לו בזאת זהו דעתנו בדבר זה לפי מה שהוא נוטה ומה' נשאלה הפקת רצון לנו ולכם ולכל ישראל.

10) Sefer Hasidim – ספר חסידים סימן רע"ג

כפר לעמך ישראל אשר פדית יי' ואמרו ראוייה כפרה זו שתכפר אף על יוצאי מצרים כלומר אף על כל המתים משיצאו ממצרים - ואיך יוכל המעשה לכפר מי שלא עשאה בחייו והלא חטאת שמתו בעליה למיתה אזלא לפי שאין כפרה לאחר מיתה כי בחבלי מות אדם נתכפרו לו עונותיו.

אלא כך אמ' ברא מזכה אבא כגון שהאב חוטא והאב נותן את בנו ללמד תורה ומעשים טובים והואיל ועל ידי האב זכה ברא מזכה אבא ואם האבות צוו לבנים לעשות דברים לאחר מות האב הרי כשיעשו הבנים כאילו עשו האבות כפר לעמך ישר' אשר פדית ומכאן תיקנו שנודרין צדקה שייטב למי שכבר מתו

11) Rabbi Joseph B. Soloveitchik, *Mahzor Mesoret ha-Rav*, (New York, 2007), p. 508.

The reason for continuing judgement of those who are no longer alive is that the consequences of a person's sins cannot always be immediately determined. For example, one may have raised a child without proper religious education. As a result, the child will later turn his back on Judaism, which will in turn result in the assimilation of his own children and grandchildren. Similarly, if a parent did indeed provide his child with a good religious education but with minor deviations, the consequences may not be evident for generations. Even though the parent has died, therefore, he is rejudged every Rosh Hashanah for the accumulated consequences of the negligence in his child's upbringing. The dead are judged on every Rosh Hashanah for actions whose consequences were not realized until that very year.

12) Pinchas Peli, *On Repentance in the Thought and Oral Discourses of Rabbi Joseph B. Soloveitchik*, (Jerusalem, 1980), pp. 269-286.

The question whether repentance implies continuity or severance, whether it sustains the past or utterly nullifies it, depends upon the nature of repentance. There is repentance which does allow for continuity and which accords recognition to the past and there is also repentance whose goal is the utter annihilation of the evil in the soul of man.....

The penitent who does not wipe out the past nor tear the pages of sin from his memory, but rather makes a point to use the memory of his sins to enhance his longings for holiness that are bursting forth from inside of him – such a person achieves the quality of repentance which elevates evil to a state of goodness.

13) Rabbi Joseph B. Soloveitchik, *Halakhic Man*, trans. L. Kaplan, (Phil., 1983), pp. 110-17

The future imprints its stamp on the past and determines its image. We have here a true symbiotic, synergistic relationship. The cause is interpreted by the effect, moment *a* by moment *b*. The past by itself is indeterminate, a closed book. It is only the present and the future that can pry it open and determine its meaning. There are many different paths, according to this perspective, along which the cause can travel. It is the future that determines its direction and points the way. There can be a certain sequence of events that starts out with sin and iniquity but ends up with mitzvot and good deeds, and vice versa. The future transforms the thrust of the past.....

.....The main principle of repentance is that the future dominate the past and there reign over it in unbounded fashion. Sin, as a cause and as the beginning of a lengthy causal chain of destructive acts, can be transformed, underneath the guiding hand of the future, into a source of merit and good deeds, into love and

fear of God. The cause is located in the past, but the direction of the development is determined by the future. "Great is repentance, for deliberate sins are accounted to him as meritorious deeds" [Yoma 86b]. The sin gives birth to *mitzvot*, the transgression to good deeds.

.II היכי דמי בעל תשובה ?

14) Loewald, H. (1960), On the therapeutic action of psychoanalysis, In: Papers on Psychoanalysis. New Haven, CT: Yale University Press 1980, pp. 221-256.

Those who know ghosts tell us that they long to be released from their ghost life and led to rest as ancestors. As ancestors, they live forth in the present generation, while as ghosts they are compelled to haunt the present generation with their shadow life.

15) *Stephen A. Mitchell Ph.D. (1998) From ghosts to ancestors the psychoanalytic vision of Hans Loewald, Psychoanalytic Dialogues, 8:6, 825-855*

Consider Kate, a young woman in her mid-30s who entered psychoanalysis because of a history of frustrating, abortive relationships with men. She suffered from the not uncommon tendency to choose men who seem strikingly unavailable for relationships. As we began to sort out some of Kate's experiences, it became apparent that there was something about being in a situation of possible intimacy with a man who might actually be available that made her very anxious; she tended to act extremely self-consciously and find a quick exit. Over the course of the first several months of sessions, as she became more aware of these patterns, Kate became a bit more able to bear her anxiety so that social and romantic experiences of a somewhat better quality became possible.

Interspersed with our focus on her current experiences were accounts of Kate's complicated relationships with members of her family and her early life. She grew up quite poor in a working-class area of a small, industrial town. Her father was alcoholic and reclusive, and her overburdened, depressed mother was generally unavailable to her and her several siblings. Both the mother's mother and brother lived with the family. At first, the uncle seemed to be an insignificant figure in Kate's development, but little by little I realized how important he was. Unlike the parents, he was somewhat worldly and successful. He owned a car and seemed skilled at enjoying life. He would take other family members out for drives on the weekends, knew about movies and other forms of entertainment, and was a much more exciting figure than Kate's father, who paid very little attention to her. The uncle was a great favorite of the mother, and in many ways filled the vacuum created by the father's withdrawal.

When Kate was several years old, the uncle was arrested for a serious crime. Kate remembered going with her mother to the trial and the enormous grief that enveloped the whole family. The uncle was sent to prison for five years. When he rejoined the family, he was a different man, angry, embittered, burned out. He became tyrannical and

I

frightening. He bullied the children, unopposed by the parents, and Anna grew to hate him.

I slowly developed the hypothesis that this uncle had been very important to her—not just through fear in her later childhood but through positive feelings in her early years. Kate did not like my suggestions along these lines. As far as she was concerned, she hated her uncle and did not even want to talk or think about him.

I have no idea about the impact of that particular interaction; it is so difficult to know. But I find it compelling to think about it in terms of Loewald's way of thinking about the relationship between past and present. Kate's uncle was a ghost, a piece of the past filled with passionate intensity that was split off through repression from her present experience. We might well say that her current relationships with men were haunted by her lost, dangerous feelings toward her uncle. I believe something of that relationship came alive in our interaction. My interpretation was much more complicated and spoken in a more authoritative voice than is my custom. I think there was a kind of teasing in what I took to be the twinkle in her eye and her ambition to prove me "all wrong." I believe Kate and I were working out something about power, negotiation and play. None of this was self-conscious at the time; the meanings were constructed retrospectively. But I think Kate was experimenting with whether I could wield power differently than her uncle did, whether she could back me down. I had become her uncle, but this time we had worked out a different outcome.

16) Talmud Yoma 86b – גמ' יומא פו ע"ב

היכי דמי בעל תשובה? אמר רב יהודה: כגון שבאת לידו דבר עבירה פעם ראשונה ושניה וניצל הימנה. מחויי רב יהודה: באותה אשה, באותו פרק, באותו מקום.

What are the circumstances that define a true penitent? Rav Yehuda said: For example, the prohibited matter came to his hand a first time and a second time, and he was saved from it. Rav Yehuda demonstrated what he meant: If one has the opportunity to sin **with the same woman** he sinned with previously, **at the same time** and **the same place**.

17) Rambam Teshuva 2:1—רמב"ם הלכות תשובה ב:א

אי זו היא תשובה גמורה. זה שבא לידו דבר שעבר בו ואפשר בידו לעשותו ופרש ולא עשה מפני התשובה. לא מיראה ולא מפשולון כח. כיצד. הרי שבא על אשה בעברה ולאחר זמן נתחד עמה והוא עומד באהבתו בה ובכלל גופו ובמדינה שעבר בה ופרש ולא עבר זהו בעל תשובה גמורה. הוא ששלמה אמר וזכר את בוראיך בימי בחורתיך. ואם לא שב אלא בימי זקנותו ובעת שאי אפשר לו לעשות מה שהיה עושה אף על פי שאינה תשובה מעלה מועלת היא לו ובעל תשובה הוא. אפלו עבר כל ימיו ועשה תשובה ביום מיתתו ומת בתשובתו כל עונותיו נמחלין שנאמר עד אשר לא תחשך השמש והאור והירח והכוכבים ושבו העבים אחר הגשם" שהוא יום המיתה. מכלל שאם זכר בראו ושב קדם שימות נסלח לו:

What is complete repentance? He who once more had in it in his power to repeat a violation, but separated himself therefrom, and did not do it because of repentance, not out of fear or lack of strength. For example? One who knew a woman sinfully, and after a process of time he met her

again privately, and he still loving her as theretofore, and he being in a state of potency, and the meeting is in the same land where the sin was first committed, if he parted without sinning, he has attained complete repentance. Of such Solomon said: "Remember then thy Creator in the days of thy youth" (Ecc. 12.1). Even if he made no reparation save in his old age, at a time when it was already impossible for him to repeat his misdeeds, although it is not the best repentance, it still is of help to him and he is considered a penitent. Moreover, though he continued a life of sin but did repent on his dying day, and did die a penitent, all of his sins are forgiven, even as it is said: "While the sun, or the light, or the moon, or the stars, be not darkened, nor the clouds return after the rain" (Ibid. 12.2), yea, that is the day of death. Deduct herefrom that if he remembered his Creator and did repent ere he died, he was forgiven.

18) Stephen Mitchell, "Continuing and Change: Penelope's Loom," *Relational Concepts in Psychoanalysis*, Cambridge, 1988, pp. 272-3.

Homer in the *Odyssey* depicts Penelope, Odysseus' loyal wife, as becoming sieged by suitors during his many years absence. They urge her to abandon her missing husband, who has never returned from the battle of Troy, and marry one of them. She is not interested in entering this world of new possibilities and wants to wait for Odysseus' return. In order to keep her arduous suitors at bay, she tells them she cannot think of remarrying until she fulfills her obligations by weaving a shroud for Laertes, her father-in-law. She weaves during the daylight hours and, after the household has gone to sleep, unravels her work by torchlight. She spends years at her endless project, whose seeming futility belies its effective and poignant role in preserving her dedication and holding together her subjective world.

One might regard the relational matrix within which each of us lives as a tapestry woven on Penelope's loom, a tapestry whose design is rich with interacting figures. Some represent images and metaphors around which one's self is experienced; some represent images and phantoms of others, whom one endlessly pursues, or escapes in a complex choreography of movements, gestures, and arrangements woven together from fragments of experience and the cast of characters in one's early interpersonal world. Like Penelope, each of us weaves and unravels, constructing our relational world to maintain the same dramatic tensions, perpetuating – with many different people as vehicles – the same longings, suspense, revenge, surprises and struggles. Like Penelope in the seeming purposiveness of her daytime labors, we experience our lives as directional and linear; we are trying to get somewhere, to do things, to define ourselves in some fashion. Yet like Penelope in her nighttime sabotage, we unconsciously counterbalance our efforts, complicate our intended goals, seek out and construct the very restraints and obstacles we struggle against. Psychopathology in its infinite variations reflects our unconscious commitment to stasis, to embeddedness in and deep loyalty to the familiar.